

Szent István alakja a moldvai magyar néphagyományban

Szent László legendás alakja mellett történeti hőseink közül leginkább István király emlékét őrizték meg a csángók ma már csak részeiben ismert hagyományvilágukban. Mindez némiképp természetes is, hiszen a középkori Magyarország, a középkori magyarság két ünnepe a szent királyról van szó, akinek kultusza a leghíresebb bibliai személyekével vetekedett. Vallásos tiszteletük mellett népi hagyományörök is korán kialakult, nem beszélve a szent királyok oly gyakori művészeti ábrázolásairól. Kultuszuk a XIII-XIV. század folyamán Moldvába is áterjedt, részint a magyar telepesek, részint pedig a magyar állammal való szoros politikai, gazdasági és egyházi (lásd a három katolikus püspökséget) kapcsolatok révén. A magyar folklór későbbi népszerű alakjai (Mátyás király, Rákóczi stb.) pedig már inkább csak a madéfalvi vérengzés utáni székely kivándorlók révén kerültek be a moldvai magyar néphagyományba, s emléküik érthető módon a korábnál szűkebb körben terjedt el.

Szent István alakja bizonyára a középkori énekköltészetben is népszerű volt. Manapság azonban már csak három ilyen szövegemlékekről tudunk. Ezek egyike egy szlovák epikus ének, melynek több változata is fennmaradt;¹ a másik, Temes megyében gyűjtött román balladát pedig *Szent István király álma* címmel még a múlt század végén jegyezték le.² Hasonlóképpen a perifériákon maradt fenn az a balladatöredék is, melyet a moldvai Lujzikalugarban a múlt században még bizonyára teljes szövegváltozatában ismertek. E Bákó környéki csángó faluban még századunk közepén is énekelték e balladaszöveget. Kallós Zoltán guzsályos alkalmával egy 71 éves vak férfitől hallotta, ami csak valószínűsíti azon érzéseinket, hogy a verset még a középkori igric gyakorlat ihlette:

*Magyar István király,
Országunk istápa
Felköté a kardját,
Vevé trombitáját.*

*Hogy gyüillyenek össze
Az ő gyermekei,
Az ő gyermekei,
Hadbeli fiai.*

*Kiment zajtójába,
Zudvarába lépett,
Hangozá keletre
S napszentületére,*

*Össze es gyüillének.
Fegyver alá tette
S háboruba indult
Dusmány eleibe.³*

Talán a legkülönlegesebb népmondánk az, amely a római katolikus és az orthodox nagyböjt kezdetének időpontja közötti különbségre, a nagyböjt későbbi kezdetére próbál a maga módján magyarázatot adni. Ízig-vérig népi alkotás, mely természetesen csakis orthodox-, illetve az orthodoxiával érintkező környezetben keletkezhetett. Bár Erdély tipikusan ilyen terület, s a XIII. század végétől napjainkig a néphagyományok talán leggazdagabb vidéke, e monda mindössze egyes keleti peremterületein ismeretes. Változatosabbnál változatosabb előfordulásaival találkozunk ellenben a moldvai csángó szájhagyományban, sőt első említésre is Moldva földjén, egy XVII. századi román krónikában tűnik fel. Eustratie logofát 1645 körül keletkezett román nyelvű krónikájának ezen részei azonban maguk is egy korábbi magyar forrásra tekintenek vissza, miként a szerző is jelzi mindezt, előrebocsátván: „a magyar évkönyv (letopiszetul unguresc) íreja”.⁴ A feljegyzés bennünket leginkább érdeklő része így hangzik:

„László király dicsőséggel és győzelmesen tért meg onnan és húshagyás napján érkezve haza áldást kért püspökeitől, hogy még három napot mulathasson a királynővel és az urak-

¹ Csanda Sándor: Magyar-szlovák kulturális kapcsolatok. Bratislava, 1959.

² Alexics György: Vadrőzapör, 1897. Ethn. 73-88. old.

³ Kallós Zoltán: Ismeretlen balladák Moldvából. In: Néprajzi Közleménye, 1958. 51-70. old.

⁴ Lükő Gábor: Moldva alapításának mondáihoz. Ethn. 1936. 48-56. old.

kal. Megáldották, hogy egész udvarával kedden hagyjon húst. Az ő hitükön máig is tartják a szokást, hogy nagyböjt hetében hagyják húst.”⁵

Tehát már a XV. századi Magyar Évkönyv szerint is Szent László diadalmas moldvai hadjárata miatt tolódott későbbre a nagyböjt. Ugyanígy említi a moldvai csángó mondák többsége is. A hagyomány szerint Szent László verte ki Moldvából a tatárokat, s a csángók Szent László-tisztelete egyébként is közismert. Ezért is meglepő, hogy a Románvásár környéki magyar falvakban – tehát éppen a legrégebbi és legarchaikusabb kultúrájú csángó településeken – Szent István nevéhez kapcsolják a húshagyat mondáját: „Styefán a nadkirár járt vala verekegyiszbe mikor hajtotta ki paganokat, sze hod megtyért, honn már megsánták a huszhagyást vaszárnap eszte.”⁶

„Szent István király emléke él a moldvai csángók között. Mondják, hogy sokat háborúskodott. Egyszer a háborúból hazajövet megkésétt s nem tudott haza érkezni húshagyóra, vasárnapra. Kérte az Istent, hogy engedjen el neki egy-két napot, míg hazaér. Az Isten elengedte s ő háborúskodva, sietve hazatért keddre. Azóta a csángók húshagyója nem vasárnap van (mint a görög-keleti oláhoké), hanem kedden. Ezt a két napot, húshagyó hétfőt és keddet megünneplik a csángók.”⁷

A Bákó-vidék északi csángó falvaiban ugyancsak Szent István e monda hőse; igaz, itt már Szent László kapcsán is említik: „Szent István, mondotta az én édesanyám, mink azért hagyunk húst, Szent István a verekedésbe vót és mikor onnan megtért, akkor mondotta:

– Atyám, én mikor hazaérek, akkor hagyok húst. Mer húshagyat napja vót. És akkor a Jóisten úgy meglágyította a köveket, hogy úgy ment, mint a sárba, a kövekbe, úgy ment, s keddre ért haza.

Akkor kedden meg es készítette s meg es ette. Azétt van, hogy mink kedden készítünk, s kedden meg es együk.”⁸

Ma már szinte lehetetlen eldönteni, hogy másodlagos szövegváltozatokról van-e szó, avagy éppen ez a monda első rétege. Annyi bizonyos, hogy a XV. században már Moldva szerte László alakjával kapcsolatosan ismerték; ama tény viszont, hogy éppen az északi csángó falucsoport – mely a koraközépkortól kontinuus – Szent István nevéhez fűzi, legalábbis elgondolkodtató. Lehetséges, hogy a monda már a legkorábbi időktől ismeretes volt, s csak a XIV-XV. század nagy László-kultuszának korában, s a moldvai hadjárat-, a patrocínium-csoda mondájának elterjedésével olvasztotta magába e korábbi történetet, míg az első települések egy szűk, archaikus népi kultúrájú csoportja a monda eredeti változatát őrizte meg. Talán hatással lehettek e mondaváltozat kialakulására-megőrzésére a Románvásár környéki Kickófalva (Steckófalva = Istvánfalva) István-napi búcsúi, melyek lokális kultuszát serkenthették. A hagyomány erősségét mutatja, hogy a Románvásár környéki falvakban Szent Istvánnal kapcsolatosan egyéb mondák is ismeretesek (nagy részük délebbre szintén ismert, de már mint Szent László-monda), s hogy Szabófalván még e század elején is alakoskodással és egyéb tréfás szokásokkal ünnepelték a farsang meghosszabbítását, mely két napot és magát a népszokást is „Szent István király napjai”-nak nevezték.

A moldvai csángók Szent István háborúiról is tudnak, igaz, ez ismét csak a Szent László-féle tatárkiűzéssel analóg példa. A mondában említett hadicsel pedig egy Forrófalván lejegyzett Szent László-szövegre emlékeztet: „Isztván kilár kihajtotta a paganokat kik valának itt. Isztván kilár nem bírta benne emberekvel: elgyütte marhákat, kuruskákat, madarakat (aprójóság) sze hajtotta fel riváik. Azok halták hujetot sz' elfutottak. Ebben a verekegyészben egy esztendeig ült az Isztván kilár.”⁹

Az ugyancsak északi csángó Farkasfalván e század első felében a falu egyetlen még magyarul tudó embere, András Antal kántor azt mesélte, hogy a magyarokat a zsidók

⁵ Uo. 51. old.

⁶ Uo. 52. old. Jugánban jegyezte le 1933-ban, az akkor 70 esztendő Szánténétől.

⁷ *Wischmanné Herman Júlia*: A moldvai csángók szokásaiból (Szabófalváról) Ethn. 1907. 287-294. old.

⁸ *Bosnyák Sándor*: Örökség 2. 7. old. (Lészped) - Szent István a hőse a mondában néhány lujzikalugari és gajcsáni szövegben is.

⁹ *Lükő Gábor*: A moldvai csángók I. A csángók kapcsolata az erdélyi magyarsággal. 1936. 84. old. (Jugán - Lungu Vaszile, 1933.)

sokszor megverték, ezért Szent István kihozta őket és megalapította Magyarországot.¹⁰ Szereten túli Gajcsánán Szent István nevével kapcsolatosan szintén ismeretes a húshagyatmonda. Ugyanitt István király keresztfájáról is említést tételik: „Hát van Erdélyben egy nagy keresztfa, egy nagy hegyen, és azt tartják a régi öregek, hogy azt a keresztfát István király tette le, mikor átlépte azt a hegyet, őt tette le.”¹¹

A húshagyatmondával kapcsolatos a következő történet is. Talányosságát növeli, hogy csupán néhány gyimesi csángó gyűjtésben fordul elő; tehát korántsem biztos, hogy a Szent László-mondakörből került a Keleti-Kárpátok völgyeibe. Lábnikon, ahol e szöveget feljegyezték, a két szent király alakja éppenséggel keveredik napjaink szájhagyományában:

„István király elment, nagyon tisztelték Szent István királyt, elment háborúba. De a felesége, mikor elment, akkor állapotos lett. Állapotos vót. S harcolt több esztendeig, de a gyerek már legény lett. S amikor István hazajött, akkor benézett az ablakon, hát a felesége vót és a fiú vót, és ő azt hitte, hogy a feleségénél udvarló van. S akkor az ablakon be akar nyilazni. De mégis gondolt valamit, elment a szomszédba és megkérdezte a szomszédjától:

– Ki van nálam a házban?

Azt mondja:

– Hát nem tudod, a te fiad – azt mondja.

S akkor lepődött meg. Ilyen mese vót.”¹²

A mondanokör határterületein mozogva érdemes közreadni egy Imre herceg halálát elbeszélő népi szöveget is:

„István királynak a fia vót. Ő elment vadászni. Ő elment lóháton vadászni, sz mikor az erdőbe ért, kiáltott egy öregasszony sz mondotta neki; azt mondja:

– Ne menj tovább, mett nagy vérveszedelem vár téged.

Hát Szent Imre kivette a kardját, azt mondja:

– Kardom erős, kardom éles, az Isten tudta nélkül nem gordul meg a hajszál az én fejemben.

– No – azt mondja – úgy van, de – azt mondja – ne menj tovább, térj vissza, mett nagyon nagy vérveszedelem vár.

Már elmondta eccer. Azt mondja:

– Az Isten tudta nélkül a hajszál az én fejelemben nem gordul meg.

Akkor elindult. Még az öregasszony még mondotta:

– Térj meg vissza, értsd a beszédemet, nagy veszél vót.

Nem hallgatta meg, elment tovább. Kiszökött egy nagy vaddisznó, nagy vadkan s elszakasztotta őt. A lóhátról leesett, elszakasztotta, elfolyt a szép piros vére.

S ez vót a veszedelme. Az az öreg angyal vót, elküldte az Isten az angyalt, hogy ne majd menjen elé, térjen vissza. Nem hallgatta meg, s ev vót az ő veszedelme.”¹³

Istvánnak a kereszténység elterjesztésében betöltött szerepét szinte minden adatközlő megemlíti:

„Szent István katolikussá csánta az egész magyarokat, s arról, hogy ő katolikussá csánta az egész magyarokat, felvették a szenteknek a rendjébe,”¹⁴

A templomi ábrázolások hatására az országfelajánlás legendás története is hamar bekerülhetett a szájhagyományba. Erre vall a motívum csángó előfordulása: „Szent István mikor érezt, hogy ő már hal meg, akkor Szűz Mária megjelemlt neki, s egy kicsikét beszélgettek. S azt mondta Szent István Szűz Máriának, hogy:

¹⁰ Uo. (Gyűjtötte 1932-ben).

¹¹ *Bosnyák Sándor*: A moldvai magyarság hitvilága. Folklór Archívum 12. Bp. 1980. 54. old.

¹² Uő. Örökség 2. 1993. 8. old.

¹³ Uo. 9. old. Lujzikalugar, Csernik Antal.

¹⁴ Uo. 8. old. Bogdánfalva, Erdei Péter.

– Vegye átál ezt a koronát s ezt az országot, s vigye s gondolja s vezérelje, ahogy ő tudja.¹⁵

Már említést tettünk róla, hogy az északi csángó településeken és egyes Bákó vidéki falvakban a húshagyat mondájának Szent István király a hőse. Mint láttuk, a monda lényege, hogy István (László) késvé érkezett haza a háborúból, ezért megkérte a Jóisten (máskor a pápát vagy püspökeit), hogy engedjen neki és népének még két napot, hogy ők is ünnepelhessenek. Úgy is lett, s ezért van az, hogy a csángók nem vasárnap, mint az orthodoxok, hanem csak kedden este hagynak húst. Ezen a két napon a Románvásár környéki csángó ifjúság álarcba, maskarába öltözik, és a mezőn nagy táncot, vigasságot rendez. A moldvai magyarok ezen farsang végi multságának *Szent István király napjai*, *Nagykirály napjai* a neve.¹⁶

Wichmanné Herman Júlia századunk elején maga is részt vett Szabófalván a farsang végének megünneplésében. Mint leírja: „ezt a két napot, húshagyó hétfőt és keddet megünneplik a csángók. Ezen a két napon kimennek már korán délután a táncz helyére, a mezőre, hol a fiatalság tánczol, bármekkora hó van is. Miként én láttam, akkor igen nagy volt a hó, nem volt még jól letaposva és nem lehetett mást tánczolni, csak kézen fogva vagy körben járni.

Némelyek a legények közül felöltöznek maskarába. Fejüket, arcukat beborítják vászonnal, álarcot tesznek, ragasztanak szakállt, bajuszt kóczból, felvesznek egy rossz kalapot (némelyik kifordítva veszi fel), vagy pedig tarka, sok, hosszú papírszalag-csüngős papírzacsót vesz fel. Felöltöznek rossz, nevetséges, rongyos ruhákba. Némelyik nőnek öltözik. Mindegyiknek hosszú ostor van a kezében. Ezek a „matahálák” (= oláh matahálá „mumus, ijesztő”), kik többnyire a nagy tánczkörön belül vannak és ott mókáznak. Verekedést, háborút csinálnak, kergetik a hosszú ostorral a velük incselkedő kisebb fiúk csapatjait, kik „matahála, hála, hála!” kiáltásokkal ingerlik őket. A közben egymást ingerlik és mindenféle bolondos tréfát űznek. A lányokat döglött madárral ijesztgették, melyet aztán nagy ceremóniával megsütöttek nyárson ott a tánczkörben, majd szétépték s aztán összevesztek rajta: egyik a másik kezéből kapkodta ki a madár részeit. Szekereken (szánkókon) hordókat visznek ki s a hordókban meztelen legények vannak elbújva, bundákba burkolózva. Mikor a szekér aztán már a nép közé ért, hirtelen kiugranak a legények a hordóból és bundából, úgy meztelen körül futkároznak, aztán megint elbújnak a hordóba, a bundájukba melegedni. Ezt időnként többször megismétlik. Czigányzeneszóval így mulatnak estig. A falu népe pedig nagy érdeklődéssel nézi őket. Erre az ünnepségre ők azt mondják, hogy „Szent István király napjai” csinálják.¹⁷

Szent István alakja a moldvai magyarok vallásos hagyományában is mély nyomot hagyott. Jellemzőnek is mondható, hogy Magyarországot a csángók közül sokan még ma is *Szent István országának* nevezik.¹⁸ Templomaik közül tiszteletére szentelték Pusztina, Gajcsána, Szőlőhegy és Kickófalva szentegyházát. Ez utóbbi patrocíniuma bizonyíthatóan középkori eredetű. Szent István búcsúját valaha mind a négy településen nagy ünnepléssel ülték meg, s a szent királyra több kép és szobor is emlékeztetett. A *pusztinai* templomban még ma is Szent Istvánt ábrázolja a főoltárkép. A búcsú napját ugyan e századra már eltették augusztus 20-ról, de a pusztinai magyarok szeptember 2-án azután is elénekelték az *Ah, hol vagy magyarok* kezdetű énekét.¹⁹

Néhány évvel ezelőtt az ének egy gyönyörű népi változatát sikerült jegyezni Klézsén:

*Hol vagy, István király?
Téged magyar kíván
Gyászos öltözetben
Té előtted sírván.*

*Hol vagytok, magyarok
Tündöklő csillaga?
Valahol es vagytok,
Nemzetünk Istájpá.*

¹⁵ Uo. 9. old. Reméánvásár, Bogdán Raffael.

¹⁶ *Lükő Gábor*: A moldvai csángók I. A csángók kapcsolata... Bp. 1936. 83-84. old.

¹⁷ *Wichmanné Herman Júlia*: l.m. 1936. 287-294. old.

¹⁸ *Gunda Béla*: Mi a magyar? In: *Virrasztók. Vigília-antológia*. Bp. 1985. 583. old.

¹⁹ *Domokos Pál Péter*: A moldvai magyarság. Bp. 1987. 228. old.

Rólad emlékezünk,
Csordúlnak könnyeink,
Búval harmatoznak
Szomorú mezeink.

Virágos kert vala
Régen Pannonjában,
Kit Te, Szűz Mária,
Híven öntöz vala.

S e kertnek kertésze
István király vala,
Árva magyaroknak
Választott ez napra.

Reménységünk
Bened van, és Máriában/
Mi magyar nemzetünk
Nagy Patrónájában!²⁰

Még érdekesebb a Szereten túli, rendkívül féltreeső, ám maig is erős magyarságtudatú település, *Gajcsána* példája. A falu templomában századunk elején a főoltáron a régi képet kicserélték Szent István vértanúéra, ám Domokos Pál Péter a kórusban 1932-es útja alkalmával megtalálta a régi oltárképet, mely valóban Szent István magyar királyt ábrázolta (királyi palástban, karddal és országmával a kezében).²¹ Mindezek után legalább ilyen meglepetéssel hatott, hogy e sorok írójának hatvan évvel későbbi ottjártakor a falu plébánosa a karzat mögötti toronyban ugyancsak mutatott egy Szent István-képet, ám hajdani királyunk ezúttal egy láthatóan régi, ám viszonylag jó állapotban lévő lobogón volt megfestve. Érdekes az a folyamat, mely a tiltásig eljut ugyan – nyilván felsőbb sugallatra –, de a tagadást vagy a megsemmisítést már nem tartja vállalhatónak, hisz az inkább nemzeti céllal megfestett szent egyházi vonatkozásai kerülnek idővel előtérbe. Ám akkorra már csak kevesen tudják-tudhatják, hogy kit is ábrázol a kép, kinek a nevét viseli a templom valójában...

A *Codex Bandinus* feljegyzése őrzi, hogy a XVIII. század közepén a Tatros vidéki *Sztánfalva* búcsúján a zarándokok Magyarország védőszentjeiről szóló énekeket énekeltek.²² Ezek között bizonyára voltak Szent István-énekek is, amit talán az Erdélyből jött búcsúsok hoztak magukkal. Ami persze nem azt jelenti, hogy a csángók körében ne élhettek volna ilyen énekek, sőt valószínűleg nagyonis népszerűek voltak e híradás szerint.

Az északi csángó *Kiskófalva* a vidék egyik legrégebbi települése.²³ A falu neve is erre utal, ugyanis korábban *Steckófalva* volt, mely az István szlávós, becéző alakja. Templomának a oltár egyik szobra a magyar királyt ábrázolta,²⁴ miként az oltáron is ott állt „Szent István kiral olajba festett képe”.²⁵ Búcsúját a környező falvak népe is előszeretettel látogatta, lehetséges magyaroztatást adva egyszersmind a húshagyat-monda északi csángó variánsainak. Igaz, e búcsút Pusztinához hasonlóan itt is szeptember 2-ra tették át. Az 1930-as években már csak Jancsó Lajos „véngyák” (az öreg kántor) beszélt a faluban magyarul, ám román nyelvű fordításban még ekkor is buzgón énekeltek a *kickófalviak* a „Szent István, Magyarok első királyáról” szóló éneket. Eredeti szövege az öreg kántor birtokában lévő *Cantionale* 1842. évi (harmadik) kiadásában található. A fordítás során Jancsó Lajos némileg megváltoztatta a szöveget, ugyanis a „magyarok” helyére a hivatalos egyházi gyakorlat számára kevésbé zavaró „catholicor”-t tette. Fordításában István a világ minden népének királya lesz, ő téríti meg őket és szerez valamennyinek országot. A falu papjai azonban e román nyelvű éneket sem hallgatták szívesen. Befejezésül az ének eredeti változatát közöljük:

1. Ez nap melly nevezetes S melly igen örövedetes Magyaroknak Ünnepét midőn ülik, Ditső hamvát tisztelik Szent Istvánnak.	2. Óh ég melly kegyes voltál Midőn illy Királyt adtál Magyaroknak, Kik bálványt megvetették, Hogy nyomdokát követték Szent Istvánnak.

²⁰ *Barna Gábor* (szerk.): *Magyar szentek*. 1991. 34. old. (Énekelte Miklós Erzse 1979-ben.)

²¹ *Domokos Pál Péter*: i.m. 234. old. Ugyanitt az oltárkép fotóját is közli.

²² *Codex Bandinus* 1646-1648. In: *Domokos Pál Péter*. i.m. 1987. 366. old.

²³ A falut először 1455-ben említik Stejcani névalakban

²⁴ *Domokos Pál Péter*: i.m. 1987. 250. old.

²⁵ *Lükő Gábor*: *A moldvai csángók I. A csángók kapcsolata...* Bp. 1936. 84. old

3. Nem már a pogány jelek,
Hanem kettős keresztnek
Magyaroknak
Zászlóikon lobognak
Érdemi így ragyognak
Szent Istvánnak.

4. Isten maga Nevekre
Vigyáz ditsőségekre
Magyaroknak
A midőn örömökre
Koronát küld fejére
Szent Istvánnak.

5. Hogy fundálván országot
Nyerné állandóságát
Magyaroknak,
Máriának szentelé
S ez igen jeles tette
Szent Istvánnak.

6. Szent István mint jó atya
Ügyét most is folytattya
Magyaroknak
Legyünk mi is fiaí
Tisztelő hív Szolgái
Szent Istvánnak.

Magyar Zoltán

A kickófalvi Szent István szobor

A Honismeret címlapját díszítő képen szoborcsoport látható. A középső alak Szent István magyar királyt ábrázolja, kezében a Szűz Máriának felajánlott koronával, mellette pedig Szent Péter és Szent Pál apostolok állnak. Ezeknek a szobroknak különös történetük van.

Az előző, Magyar Zoltántól való írásból kiderül, hogy *Kickófalva* (Steckán, Teţcani) Románvásártól Ény-ra, Szabófalva szomszédságában lévő település katolikus templomának évszázadokon át Szent István király volt a védőszentje. Ezt egyébként román források is megerősítik; 1679-ből való dokumentum szerint Steţcani búcsúját augusztus 20-án tartják. A múlt század végén lakossága 251 fő volt, többségében magyar (*Lahovari*: Marele dicţionar... V. Buc. 1902. 597. old.).

Kickófalva régi templomát (a legutóbbi valószínűleg az 1870-es években épült) az 1930-as években lebontották, helyette újat építettek, amit már nem Szent István, hanem Szent Teréz tiszteletére szenteltek. A régi templomban lévő szobrokat egy időre elhelyezték ugyan az új templomban, de aztán, föltehetően az 1980-as évek elején, kidobták onnan, Szent István király valami raktár féle lomtárban porosodott, Szent Péter és Szent Pál társaságában.

1991-ben jártam először Kickófalván, s megismerkedtem *Dim Petru* nyugdíjas közgazdással, a falu talán utolsó, magyarul tudó emberével. Megmutatta, hogy az egykori kickófalvi templom helyén, a libalegeltetőként használatos labdarugópálya szélén, önszorgalomból emléktáblát készített. Elkertelt egy kb. 5x5 méteres részt, kövekből barlangfélélet épített, s abban – mint a címlapon látható – elhelyezte az egykori templomban lévő, szépen átfestett szobrokat. A bekerített helyet beültette virágokkal és rendszeresen gondozta. Könnyen megtehetette, mert háza csak párszáz méternyire állott az emlékhelytől.

Később az állam is „mértányolta” *Dim Petru* kezdeményezését: a szobrokat őrző sziklaboltív mellé román nyelvű emléktáblát helyeztek, amelyen a falu „első” említése olvasható (1604), de arról nem szól ez a tábla, hogy a település lakói magyarok voltak. Egy asszony 1996-ban elmondta nekem, hogy Szent István napján – a moldvai időszámításban szeptember elején – misézni szoktak a szobrokat rejtő emlékhelyen, a libalegelő szélén.

Dim Petru nem sokáig gyönyörködhetett az általa létrehozott Szent István-kertben, mert 1994-ben meghalt. De hogy pontos tudatában volt munkájának értelmével, azt világosan mutatják magnetofonszalagon őrzött, önérzetes szavai:

– *Ijén hosztam ki Szentiszánt a temlecből!*

Halász Péter